

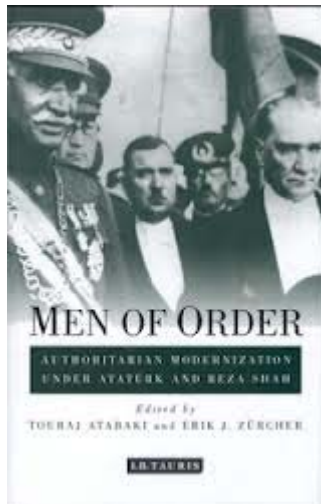
مقایسه‌ی رضاشاه و آتاترک در دین

میثم بادامچی

نیکوماخوس

12/5/1392

مستند من و تو در مورد رضاشاه مرا یاد مقایسه رضاشاه با آتاترک انداخت. حین مشاهده بارها شد که ایندو را در ذهنم باهم مقایسه کردم. چه بیسندیم و چه مخالفش باشیم، بر خلاف قول رایجی که در ایران روحانیون تبلیغ کرده اند، سیاستهای رضاشاه در ایران در مورد روحانیون ملایم تر از سیاستهای آتاترک در ترکیه در مورد قشر علما بوده است. یک شاهدش تغییر لباس روحانیون است که در ترکیه اتفاق افتاد، ولی در ایران نه با آن شدت. دیگری بسته شدن مدارس دینی است که در ترکیه با شدت بیشتری از ایران دنبال شد، و رضاشاه خودش با چراغ سبز نشان دادن به عبدالکریم حائری یزدی برای تاسیس حوزه در قم (در برابر نجف) عملاً به رونق حوزه های علمیه کمک کرد. آتاترک می دانست در یک جامعه مذهبی که درش مدارس دینی بسته شده اند به نیاز دینی مردم باید همچنان بطور جدی پاسخ داده شود و نیاز دینی مردم را نمی توان به شوخی گرفت. بنابراین او وزارت دیانت (**işleri başkanlığı diyanet**) را تاسیس کرد که همیشه (من جمله امروز) یکی از هنگفت ترین بودجه ها را از دولت ترکیه گرفته است. چنان وزارتی هرگز در ایران تاسیس نشد.

و البته مهمترین تفاوت آتاترک و رضاه شاه تاکید آتاترک وارد کردن اصل لائیسیتته (**laiklik**) به قانون اساسی ترکیه بود که دین را به حوزه خصوصی می راند و البته در ایران به دست رضا شاه اتفاق نیفتاد. همه اینها نشان می دهد که خوب یا بد سیاست رضاشاه در موضوع دین ملایمتر از آتاترک بوده است.

شاید تنها در یک موضوع از مسائل مربوط به دین رضاشاه رادیکال تر از آتاترک (والبته شاید نامعقول در مقایسه با او) عمل کرد و آن مسئله کشف حجاب بود.

قضاوت هنجاری در مورد سیاستهای آتاترک و رضاشاه در مورد دین واقعا پیچیده است. اسلامگرایان ترکیه، چه رادیکال و چه معتدل، همیشه از سیاستهای آن زمان آتاترک (و نیز عصمت اینونو که جانشین او بود) در دوران حکومت تک حزبی حزب جمهوریخواه مردم (ج.ه.پ) در ترکیه انتقاد کرده اند. اردوغان هم مدام در سخنرانی هایش از سیاستهای آن زمان ترکیه در مورد دین انتقاد می کند. از طرف دیگر سکولارها در مجموع این سیاستها را قابل دفاع دانسته اند.

خوب است یک مقایسه تطبیقی در مورد سیاستهای آتاترک و رضا شاه در مورد دین انجام شود. من تاکنون چنین تحقیقی ندیده ام. در میان آثاری که به مطالعه تطبیقی رضاشاه و آتاترک پرداخته اند شاید بهترین کتابی که تاکنون منتشر شده اثر زیر باشد که به همت تورج اتابکی نگاشته شده و بخشهایی از آن که در مورد رضا شاه است (گرچه گویا نه همه اش) به فارسی هم ترجمه شده است:

eds.), *Men of Order: Authoritarian Modernization in Iran*) Touraj Atabaki and Erik Zurker
Tauris, 2004 and *Turkey*, I.B

پی نوشت بعد التحریر- یکی از مهم ترین تفاوتهای رضا شاه و آتاترک که کمتر بدان توجه شده آنست که آتاترک بجز دوره ای کوتاه هرگز ازدواج نکرد و صاحب فرزند نشد. او تنها یک دختر خوانده داشت به نام صبیحا گوگچن. بسیاری معتقدند این کار او عامدانه و از سر سیاست برای موروثی نشدن حکومتش بوده است. مقایسه کنید وضعیت را با تعدد زنان و فرزندان رضا شاه و کاملا موروثی شدن حکومتش.

+++++

برچیده تبرستان از سی میل 3-8-2013

<http://www.30mail.net/weblog/36258>